

Spis treści

Przedmowa	5
1. Pochodzenie psów.	7
2. Anatomia psa	17
2.1. Układ kostny	17
2.2. Układ mięśniowy	24
2.3. Układ pokarmowy.	30
2.4. Układ oddechowy.	47
2.5. Układ krwionośny.	50
2.6. Układ nerwowy	54
2.6.1. Centralny układ nerwowy	54
2.6.2. Obwodowy układ nerwowy.	55
2.6.3. Układ nerwowy wegetatywny	55
3. Narządy zmysłów	59
3.1. Węch	59
3.2. Słuch	69
3.3. Wzrok	72
3.4. Narządy czucia skórniego.	75
4. Układ rozrodczy	79
4.1. Układ rozrodczy psów.	79
4.2. Układ rozrodczy suk.	83

4.2.1. Cieczka	98
4.2.2. Krycie	99
4.2.3. Kastracja	99
4.2.4. Sztuczne unasiennianie	99
4.2.5. Antykoncepcja u suk	99
4.2.6. Przerywanie ciąży	99
4.2.7. Zapłodnienie	100
4.2.8. Rozpoznawanie ciąży u suk	101
4.2.9. Poronienie	105
4.2.10. Poród	105
4.2.11. Niektóre komplikacje poporodowe	109
4.2.12. Zaburzenia okołoporodowe	114
4.2.13. Brak mleka	115
4.2.14. Zapalenie gruczołu mlekowego	116
4.2.15. Odsadzanie szczeniąt	117
4.2.16. Ciąża urojona	118
 5. Wybrane zagadnienia z genetyki psów	 119
5.1. Cechy sprzężone z płcią	124
5.2. Rodzaje sierści (szaty) u psów	138
5.3. Dziedziczenie cech ilościowych	151
 6. Żywienie psów	 157
6.1. Składniki pokarmowe	168
6.1.1. Białka	168
6.1.2. Węglowodany	171
6.1.3. Tłuszcze	171
6.1.4. Witaminy	171
6.1.5. Mikroelementy	174
6.1.6. Woda	175
6.2. Trawienie	176
6.3. Zapotrzebowanie pokarmowe psów	179
6.4. Karmy przemysłowe	180
6.5. Bilans energetyczny	181
6.6. Żywienie szczegółowe	182
6.6.1. Psy dorosłe	182
6.6.2. Suki ciężarne	183
6.6.3. Suki karmiące	184
6.6.4. Szczenięta pozostające z suką	184
6.6.5. Szczenięta bez matki	184

6.6.6. Psy pracujące	190
6.6.7. Psy stare.	190
6.7. Zjadanie nieczystości	191
6.8. Zatrucia psów roślinami ozdobnymi i dziko rosnącymi, produktami spożywczymi oraz odpadami kuchennymi.	192
6.8.1. Rośliny ozdobne	193
6.8.2. Rośliny dziko rosnące	197
6.8.3. Zatrucia produktami spożywczymi	200
6.8.4. Zatrucia odpadami kuchennymi	202
7. Behavior i charakter psów	205
8. Choroby psów	221
8.1. Symptomy świadczące o chorobie psa	221
8.1.1. Gorączka	221
8.1.2. Saneczkowanie	222
8.2. Choroba lokomocyjna.	222
8.3. Padaczka (epilepsja).	224
8.4. Ciała obce w jamie ustnej i przełyku	226
8.5. Stany zapalne przyzębia u psów	227
8.6. Wstrząs mózgu	230
8.7. Zapalenie ucha	231
8.8. Zapalenie zatok przyodbytowych.	232
8.9. Hipertermia	232
8.10. Choroby bakteryjne	233
8.10.1. Zakażenie	233
8.10.2. Gruźlica	235
8.10.3. Leptospiroza.	235
8.10.4. Borelioza	238
8.11. Choroby wirusowe	239
8.11.1. Wścieklizna	239
8.11.2. Nosówka	242
8.11.3. Parwowiroza.	245
8.11.4. Grypa psów	247
8.12. Choroby wywołane przez pierwotniaki	248
8.12.1. Toksoplazmoza	248
8.12.2. Kokcydioza	249
8.13. Choroby wywołane przez grzyby (grzybice)	250
8.14. Choroby przemiany materii	251
8.14.1. Alergia pokarmowa	251
8.14.2. Egzema	253

8.14.3. Gościec	2
8.14.4. Kamienie moczowe	2
8.14.5. Krzywica	2
8.14.6. Rzucawka poporodowa	2
8.14.7. Cukrzyca	2
8.14.8. Hipoglikemia	2
8.15. Choroby nowotworowe	2
8.16. Choroby dziedziczne i środowiskowe.	2
8.16.1. Dysplazja stawów biodrowych	2
8.16.2. Wnętrostwo	2
8.17. Choroby pasożytnicze	2
8.17.1. Glista psia	2
8.17.2. Tasiemce	2
8.17.3. Nużycyca	2
8.17.4. Pchły	2
8.18. Choroby wieku starczego	2
8.18.1. Starość	2
8.18.2. Kamień nazębny	2
8.18.3. Ropomacicze	2
8.18.4. Zaćma.	2
8.18.5. Opieka zdrowotna nad starymi psami	2
8.18.6. Eutanazja	2

9. Pomoc w nagłych wypadkach 23

9.1. Krwawienie	23
9.2. Złamanie kości	23
9.3. Biegunki	23
9.4. Zaparcia	23
9.5. Utonięcia	23
9.6. Użądlenia i ukąszenia	23
9.7. Ukąszenie przez żmiję	23
9.8. Podawanie leków	23

10. Rasy psów 29

10.1. GRUPA I: Owczarki i inne psy pasterskie z wyłączeniem szwajcarskich psów do bydła	29
10.1.1. Sekcja 1: Owczarki	29
10.1.1.1. Bearded collie (FCI 271)	29
10.1.1.2. Bergamasco (FCI 194)	29
10.1.1.3. Biały owczarek szwajcarski (FCI 347)	29

10.1.1.4.	Border collie (FCI 297)		.306
10.1.1.5.	Československý vlčák (FCI 332)		.308
10.1.1.6.	Komondor (FCI 53)		.309
10.1.1.7.	Mudi (FCI 238)		.310
10.1.1.8.	Owczarek australijski kelpie (FCI 293)		.311
10.1.1.9.	Owczarek australijski (typ amerykański) (FCI 342)		.313
10.1.1.10.	Owczarek belgijski (FCI 15)		.314
10.1.1.11.	Owczarek chorwacki (FCI 277)		.317
10.1.1.12.	Owczarek francuski beauceron (FCI 44)		.318
10.1.1.13.	Owczarek francuski briard (FCI 113)		.319
10.1.1.14.	Owczarek kataloński (FCI 87)		.321
10.1.1.15.	Owczarek niemiecki (FCI 166)		.322
10.1.1.16.	Owczarek pikardyjski (FCI 141)		.324
10.1.1.17.	Owczarek pirenejski długowłose (FCI 141)		.325
10.1.1.18.	Owczarek podhalański (FCI 252)		.327
10.1.1.19.	Owczarek południoworosyjski jużak (FCI 326)		.328
10.1.1.20.	Owczarek staroangielski bobtail (FCI 16)		.329
10.1.1.21.	Owczarek szetlandzki (FCI 88)		.330
10.1.1.22.	Owczarek szkocki długowłose (FCI 156)		.331
10.1.1.23.	Owczarek szkocki krótkowłose (FCI 296)		.333
10.1.1.24.	Polski owczarek nizinny (FCI 251)		.333
10.1.1.25.	Puli (FCI 55)		.335
10.1.1.26.	Pumi (FCI 56)		.336
10.1.1.27.	Schipperke (FCI 83)		.337
10.1.1.28.	Welsh corgi cardigan (FCI 38)		.338
10.1.1.29.	Welsh corgi pembroke (FCI 39)		.339
10.1.2.	Sekcja 2: Psy pasterskie		
	(z wyłączeniem szwajcarskich psów do bydła)		.340
10.1.2.1.	Australian cattle dog (FCI 287)		.340
10.1.2.2.	Bouvier des Flandres (FCI 191)		.341
10.2.	GRUPA II: Pinczery i sznauclery, molosy,		
	szwajcarskie psy górskie i do bydła, pozostałe rasy.		.342
10.2.1.	Sekcja 1: Pinczery i sznauclery		.343
10.2.1.1.	Pinczery		.344
10.2.1.1.1.	Doberman (FCI 143)		.344
10.2.1.1.2.	Pinczer średni (FCI 184)		.346
10.2.1.1.3.	Pinczer miniaturowy (FCI 185)		.347
10.2.1.2.	Sznauclery		.348
10.2.1.2.1.	Sznaucler olbrzym (FCI 181)		.348
10.2.1.2.2.	Sznaucler średni (FCI 182)		.350
10.2.1.2.3.	Sznaucler miniaturowy (FCI 183)		.351

10.2.1.3. Smoushond	352
10.2.1.4. Czarny terier rosyjski	353
10.2.1.4.1. Czarny terier rosyjski (FCI 327)	353
10.2.2. Sekcja 2: Molosy	355
10.2.2.1. Mastify	355
10.2.2.1.1. Bokser (FCI 144)	355
10.2.2.1.2. Buldog angielski (FCI 149).	356
10.2.2.1.3. Bullmastiff (FCI 157)	358
10.2.2.1.4. Cane corso italiano (FCI 343)	359
10.2.2.1.5. Dog argentyński (FCI 292).	360
10.2.2.1.6. Dog kanaryjski (FCI 346)	361
10.2.2.1.7. Dog niemiecki (FCI 235)	362
10.2.2.1.8. Dog z Majorki (FCI 249).	364
10.2.2.1.9. Dogue de Bordeaux (FCI 116)	365
10.2.2.1.10. Fila brasileiro (FCI 225)	367
10.2.2.1.11. Mastif angielski (FCI 264)	368
10.2.2.1.12. Mastif neapolitański (FCI 197).	369
10.2.2.1.13. Rottweiler (FCI 147)	370
10.2.2.1.14. Shar-pei (FCI 309)	372
10.2.2.1.15. Tosa (FCI 260)	373
10.2.2.2. Psy górskie	375
10.2.2.2.1. Anatolian (FCI 331)	375
10.2.2.2.2. Bernardyn (FCI 61)	376
10.2.2.2.3. Hovawart (FCI 190).	378
10.2.2.2.4. Landseer (FCI 226)	379
10.2.2.2.5. Leonberger (FCI 145)	380
10.2.2.2.6. Mastif hiszpański (FCI 91)	382
10.2.2.2.7. Mastif pirenejski (FCI 92)	383
10.2.2.2.8. Mastif tybetański (FCI 230)	384
10.2.2.2.9. Nowofundland (FCI 50).	385
10.2.2.2.10. Owczarek kaukaski (FCI 328)	386
10.2.2.2.11. Owczarek środkowoazjatycki (FCI 335)	388
10.2.2.2.12. Pirenejski pies górski (FCI 137)	389
10.2.2.2.13. Tornjak (FCI 355).	390
10.2.3. Sekcja 3: Szwajcarskie psy górskie i do bydła	391
10.2.3.1. Berneński pies pasterski (FCI 45)	391
10.2.3.2. Entlebucher (FCI 47).	392
10.3. GRUPA III: Teriery.	393
10.3.1. Sekcja 1: Teriery duże i średnie.	394
10.3.1.1. Airedale terrier (FCI 7)	394
10.3.1.2. Bedlington terrier (FCI 9)	395

10.3.1.3. Border terrier (FCI 10)	396
10.3.1.4. Foksterier krótkowłosy (FCI 12)	397
10.3.1.5. Foksterier szorstkowłosy (FCI 169)	398
10.3.1.6. Irish soft coated wheaten terrier (FCI 40)	399
10.3.1.7. Kerry blue terrier (FCI 3)	400
10.3.1.8. Lakeland terrier (FCI 70)	401
10.3.1.9. Manchester terrier (FCI 71)	402
10.3.1.10. Niemiecki terier myśliwski (FCI 103)	403
10.3.1.11. Parson Russell terrier (FCI 339)	404
10.3.1.12. Terier irlandzki (FCI 139)	405
10.3.1.13. Terier walijski (FCI 78)	407
10.3.2. Sekcja 2: Teriery małe	408
10.3.2.1. Cairn terrier (FCI 4)	408
10.3.2.2. Dandie dinmont terrier (FCI 168)	409
10.3.2.3. Jack Russell terrier (FCI 345)	410
10.3.2.4. Norwich terrier (FCI 72)	411
10.3.2.5. Sealyham terrier FCI 74.	412
10.3.2.6. Skye terrier (FCI 75)	413
10.3.2.7. Terier czeski (FCI 246)	414
10.3.2.8. Terier szkocki (FCI 73)	415
10.3.2.9. West highland white terrier (FCI 85)	416
10.3.3. Sekcja 3: Teriery w typie bull.	417
10.3.3.1. American staffordshire terrier (FCI 286)	417
10.3.3.2. Bulterier (FCI 11)	419
10.3.3.3. Staffordshire bull terrier (FCI 76)	421
10.3.4. Sekcja 4: Toy teriery.	422
10.3.4.1. Australian silky terrier (FCI 236)	422
10.3.4.2. Yorkshire terrier (FCI 86)	423
10.4. GRUPA IV: Jamniki (FCI 148)	424
10.5. GRUPA V: Szpice i psy w typie pierwotnym	428
10.5.1. Sekcja 1: Nordyckie psy zaprzęgowe	429
10.5.1.1. Alaskan malamute (FCI 243)	429
10.5.1.2. Samojed (FCI 212)	430
10.5.1.3. Siberian husky (FCI 270)	431
10.5.2. Sekcja 2: Nordyckie psy myśliwskie	432
10.5.2.1. Karelski pies na niedźwiedzie (FCI 48)	432
10.5.2.2. Łajka zachodniosyberyjska (FCI 306)	433
10.5.3. Sekcja 3: Nordyckie psy stróżujące i pasterskie	434
10.5.4. Sekcja 4: Szpice europejskie	435
10.5.4.1. Szpic niemiecki (FCI 97)	435
10.5.5. Sekcja 5: Szpice azjatyckie i rasy pokrewne	438

10.5.5.1.	Akita (FCI 255)	.438
10.5.5.2.	Akita amerykańska (FCI 344)	.439
10.5.5.3.	Chow chow (FCI 205)	.440
10.5.5.4.	Shiba (FCI 247)	.441
10.5.6.	Sekcja 6: Psy ras pierwotnych	.442
10.5.6.1.	Basenji (FCI 43)	.442
10.5.6.2.	Nagi pies peruwiański (FCI 310)	.444
10.5.6.3.	Pies faraona (FCI 248)	.445
10.5.7.	Sekcja 7: Pierwotne psy myśliwskie.	.446
10.5.7.1.	Cirneco dell'Etna (FCI 199)	.446
10.5.7.2.	Podenco z Ibizy (FCI 89)	.447
10.5.7.3.	Podengo portugalski (FCI 94)	.448
10.5.8.	Sekcja 8: Pierwotne psy myśliwskie z pręgą na grzbiecie	.449
10.5.8.1.	Thai ridgeback dog (FCI 338)	.449
10.6.	GRUPA VI: Psy gończe i rasy pokrewne	.451
10.6.1.	Sekcja 1: Psy gończe.	.452
10.6.1.1.	Duże psy gończe	.452
10.6.1.1.1.	Bloodhound – Pies św. Huberta (FCI 84)	.452
10.6.1.2.	Średnie psy gończe	.453
10.6.1.2.1.	Gończy polski (FCI 354)	.453
10.6.1.2.2.	Gończy słowacki (FCI 244)	.454
10.6.1.2.3.	Gończy szwajcarski (FCI 60)	.455
10.6.1.2.4.	Ogar polski (FCI 52)	.456
10.6.1.2.5.	Porcelaine (FCI 30)	.458
10.6.1.3.	Małe psy gończe	.459
10.6.1.3.1.	Basset hound (FCI 163)	.459
10.6.1.3.2.	Beagle (FCI 161)	.460
10.6.1.3.3.	Grand basset griffon vendéen (FCI 33)	.461
10.6.1.3.4.	Petit basset griffon vendéen (FCI 67)	.462
10.6.2.	Sekcja 2: Posokowce.	.464
10.6.2.1.	Alpejski gończy krótkonożny (FCI 254)	.464
10.6.2.2.	Posokowiec bawarski (FCI 217)	.465
10.6.2.3.	Posokowiec hanowerski (FCI 213)	.466
10.6.3.	Sekcja 3: Rasy pokrewne.	.467
10.6.3.1.	Dalmatyńczyk (FCI 153)	.467
10.6.3.2.	Rhodesian ridgeback (FCI 146)	.468
10.7.	GRUPA VII: Wyżły.	.470
10.7.1.	Sekcja 1: Wyżły kontynentalne.	.471
10.7.1.1.	Typ kontynentalny	.471
10.7.1.1.1.	Wyżeł niemiecki krótkowłosey (FCI 119)	.472
10.7.1.1.2.	Wyżeł niemiecki szorstkowłosey (FCI 98)	.472

10.7.1.1.3.	Wyżeł weimarski (FCI 99)	.473
10.7.1.1.4.	Wyżeł węgierski krótkowłosy (FCI 57)	.474
10.7.1.1.5.	Wyżeł włoski krótkowłosy (FCI 202)	.475
10.7.1.2.	Typ spaniela	.476
10.7.1.2.1.	Epagneul breton (FCI 95)	.476
10.7.1.2.2.	Mały münsterländer (FCI 102)	.477
10.7.1.2.3.	Wyżeł niemiecki długowłosy (FCI 117)	.478
10.7.1.3.	Typ gryfona	.479
10.7.1.3.1.	Wyżeł czeski szorstkowłosy (fousek) (FCI 245)	.479
10.7.2.	Sekcja 2: Wyzły brytyjskie	.480
10.7.2.1.	Pointer	.480
10.7.2.1.1.	Pointer (FCI 1)	.480
10.7.2.2.	Setery	.481
10.7.2.2.1.	Seter angielski (FCI 2)	.482
10.7.2.2.2.	Seter irlandzki (FCI 120)	.483
10.7.2.2.3.	Seter szkocki (gordon) (FCI 6)	.484
10.8.	GRUPA VIII: Aportery, płochacze i psy dowodne	.485
10.8.1.	Sekcja 1: Retrievery	.485
10.8.1.1.	Chesapeake bay retriever (FCI 263)	.486
10.8.1.2.	Flat coated retriever (FCI 121)	.487
10.8.1.3.	Golden retriever (FCI 11)	.488
10.8.1.4.	Labrador retriever (FCI 122)	.489
10.8.1.5.	Nova Scotia duck tolling retriever (FCI 312)	.490
10.8.2.	Sekcja 2: Płochacze	.491
10.8.2.1.	Clumber spaniel (FCI 109)	.492
10.8.2.2.	Cocker spaniel amerykański (FCI 167)	.493
10.8.2.3.	Cocker spaniel angielski (FCI 5)	.494
10.8.2.4.	Płochacz niemiecki (FCI 104)	.495
10.8.2.5.	Springer spaniel angielski (FCI 125)	.496
10.8.2.6.	Springer spaniel walijski (FCI 126)	.497
10.8.3.	Sekcja 3: Psy dowodne	.498
10.8.3.1.	Barbet (FCI 105)	.498
10.8.3.2.	Hiszpański pies dowodny (FCI 336)	.499
10.8.3.3.	Lagotto romagnolo (FCI 298)	.500
10.9.	GRUPA IX: Psy ozdobne i do towarzystwa	.501
10.9.1.	Sekcja 1: Biszony i rasy pokrewne	.502
10.9.1.1.	Biszony	.502
10.9.1.1.1.	Maltańczyk (FCI 65)	.502
10.9.1.2.	Coton de Tuléar	.503
10.9.1.3.	Lwi piesek	.503
10.9.1.3.1.	Lwi piesek (FCI 233)	.503

10.9.2. Sekcja 2: Pudle	.504
10.9.2.1. Pudel (FCI 173)	.504
10.9.3. Sekcja 3: Małe psy belgijskie	.506
10.9.3.1. Gryfony	.506
10.9.3.1.1. Gryfonik belgijski (FCI 81)	.507
10.9.3.1.2. Gryfonik brukselski (FCI 80)	.508
10.9.3.2. Brabantczyk	.508
10.9.3.2.1. Brabantczyk (FCI 82)	.508
10.9.4. Sekcja 4: Psy bezwłose.	.509
10.9.4.1. Chiński grzywacz (FCI 288)	.509
10.9.5. Sekcja 5: Rasy tybetańskie	.511
10.9.5.1. Lhasa apso (FCI 277)	.511
10.9.5.2. Shih-tzu (FCI 208)	.512
10.9.5.3. Terier tybetański (FCI 209)	.513
10.9.6. Sekcja 6: Chihuahua.	.514
10.9.6.1. Chihuahua (FCI 218)	.514
10.9.7. Sekcja 7: Angielskie toy spaniele	.516
10.9.7.1. Cavalier king Charles spaniel (FCI 136)	.516
10.9.8. Sekcja 8: Japan chin i pekińczyk	.518
10.9.8.1. Pekińczyk (FCI 207)	.518
10.9.9. Sekcja 9: Kontynentalne toy spaniele	.519
10.9.9.1. Spaniel kontynentalny miniaturowy (FCI 77)	.519
10.9.10. Sekcja 10: Kromfohländer	.521
10.9.11. Sekcja 11: Małe molosy	.521
10.9.11.1. Boston terrier (FCI 140)	.521
10.9.11.2. Buldog francuski (FCI 101)	.522
10.9.11.3. Mops (FCI 253)	.523
10.10. GRUPA X: Charty	.524
10.10.1. Sekcja 1: Charty długowłose	.525
10.10.1.1. Chart afgański (FCI 228)	.525
10.10.1.2. Chart perski (saluki) (FCI 269)	.526
10.10.1.3. Chart rosyjski borzoi (FCI 193)	.527
10.10.2. Sekcja 2: Charty szorstkowłose.	.529
10.10.2.1. Chart szkocki (deerhound) (FCI 164)	.529
10.10.2.2. Wilczarz irlandzki (FCI 160)	.530
10.10.3. Sekcja 3: Charty krótkowłose	.532
10.10.3.1. Charcik włoski (FCI 200)	.532
10.10.3.2. Chart afrykański (azawakh) (FCI 307)	.533
10.10.3.3. Chart arabski (sloughi) (FCI 188)	.534
10.10.3.4. Chart polski (FCI 333)	.535
10.10.3.5. Greyhound (FCI 158)	.536
10.10.3.6. Whippet (FCI 162)	.537

10.11. Rasy nieuznane przez FCI	539
10.11.1. Chart kirgiski (tajgan)	539
11. Związek Kynologiczny w Polsce	541
12. Zakup i utrzymanie psa	549
13. Socjalizacja szczeniąt i wstępne układanie	557
14. Hodowla psa rasowego.	565
15. Wystawy psów rasowych	579
16. Pies w służbie człowieka	597
16.1. Psy wojskowe i policyjne.	599
16.2. Psy ratownicze	600
16.3. Psy wartownicze i stróżujące	601
16.4. Psy pociągowe i transportowe	601
16.5. Psy pasterskie	602
16.6. Psy myśliwskie	603
16.7. Psy w lecznictwie	604
16.8. Psy sportowe	606
16.9. Psy ozdobne i do towarzystwa	609
16.10. Psy w sztuce, cyrku, filmie i literaturze	609
16. Aneks	611
Załącznik 1: STATUT ZWIĄZKU KYNOLOGICZNEGO W POLSCE	611
Załącznik 2: ODDZIAŁY ZWIĄZKU KYNOLOGICZNEGO W POLSCE	625
Załącznik 3: REGULAMIN HODOWLI PSÓW RASOWYCH.	629
Załącznik 4: KODY LITEROWE	
ODDZIAŁÓW ZWIĄZKU KYNOLOGICZNEGO W POLSCE	
STOSOWANE PRZY TATUOWANIU SZCZENIĄT	638
Załącznik 5: REGULAMIN WYSTAW PSÓW RASOWYCH.	639
Załącznik 6: SYSTEMATYKA RAS WEDŁUG FCI	
Z UWZGLĘDNIENIEM POLSKIEGO NAZEWNICTWA RAS	656
Alfabetyczny wykaz omówionych ras psów	687
Spis fotografii i rycin	691
Literatura	699
Indeks rzeczowy	703